

lános szabályait figyelembe véve). Tartalmazza a sportvonatkozású legfontosabb szakszó- és szakkifejezés-anyagot, lehetőséget teremtve a szakirodalom mélyebb és több oldalú feltárására, a terminológiai munka továbbfolytatására és a sporttézauruszok jobb összeállítására.

A budapesti munkaértekezleten vitára bocsátott anyagot behatóan megtárgyalták a résztvevők. Az elhangzott észrevételek és javaslatok alapján átdolgozandó anyag az 1973 májusában Magglingenben tartandó IV. Nemzetközi Sportdokumentációs Kongresszus keretében a BDI Osztályozási Bizottsága elé kerül újabb vitára, az ott jóváhagyott javaslat kerül majd a FID-hez, előzetes tájékoztatásra.

Tudományos és szakkönyvtárak együttműködése

A gyűjtőkori kooperáció fejlődésének nagy lendületet adó 1968. évi miniszeri utasítás óta 5 év telt el. A rendelet hatására megindult az együttműködés megszervezése vagy újraszervezése. Kidolgozták a programokat, közelebbi-távolabbi feladatokat. Az együttműködési körök tevékenységének eredményeit tekintve megállapíthatjuk, hogy azóta a "mezőny" nagyon szét-huzódott. A körök működése a teljes stagnálástól a leghatékonyabb számítógépes tájékoztatási módszerek bevezetéséig terjed. Ahol nagy állomány-nyal, megfelelő anyagi fedezettel, könyvtártechnikai felszereléssel, lelkes vezetővel rendelkező egyetemi vagy országos szakkönyvtárak törekvése találkozott a használók koncentrált igényeivel, ott komoly eredményeket értek el (egyes műszaki, természettudományos gyűjtőkörök).

A serkentő tényezőknek, illetve a lemaradás okainak vizsgálata nyilvánvalóvá tette, hogy a gyűjtőkörök szervezését új alapokra kell helyezni. Az állománygyarapítás egyeztetésén mint egyetlen és fő célkitűzésen tul kell lépni az együttműködésen alapuló szaktájékoztató rendszerek kialakításának irányába. Olyan szervezeti keretet kell biztosítani, amelyben a könyvtárak képviselői szakmai, szervezeti és pénzügyi kérdésekben tanácsadói és javaslattevő hatáskörrel rendelkeznek. Meg kell oldani az anyagi támogatás problémáját is.

A társadalomtudományi és a műszaki kooperációs körök szervezeti keretének egymástól független kialakítását a két terület egymástól eltérő jellege, könyvtári rendszere, információigénye, anyagi ellátottsága tette szükségessé.

Az 1972. február 24-én a műszaki szakterület gyűjtési kérdéseiről tartott megbeszélés a műszaki könyvtárak kooperációjának és a szakmai információ rendszer kialakításának operatív teendőit az OMKDK-ra ruházta. A

résztevők megállapodtak egy Tanácsadó Testület létrehozásában. Az MM Könyvtárügyi Osztálya az érintett könyvtárvezetőket felszólította, hogy a Tanácsadó Testületben résztvevő megbízottaikat jelöljék ki. Pozitív választ adtak: a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtára, a Nehézipari Minisztérium Műszaki Dokumentációs és Fordító Iroda, az Építéstudományi Tájékoztatási Központ, a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, a Kohó- és Gépipari Minisztérium Műszaki Tudományos és Tájékoztató Iroda.

A társadalomtudományok területén a szakirodalmi kooperáció további szervezésének az MTA Társadalomtudományi Koordinációs Bizottsága keretében működő Szakirodalmi Tájékoztatási Munkabizottság tevékenységéhez kell szorosan kapcsolódnia. A munkabizottság feladata a társadalom- és humán tudományok információs rendszerének és a könyvtárak közötti hatékony együttműködés modelljének kidolgozása. A TKB a tudományágak szerint differenciált tájékoztatási rendszer kialakítását javasolja, amelyben egyes szakkönyvtárak jelentős központi feladatokat, esetleg több tudományágot vagy az egész társadalomtudományt szolgáló integrációs funkciókat kapnak. A modell kialakításánál fokozott mértékben kell támaszkodni a könyvtárak gyűjteményeire, a hozzáférhető bázisra. A gyűjteményszervezés együttműködésen alapuló megteremtéséhez jelentős anyagi bázisra van szükség, amelyet központi alapból lehetne biztosítani. A KMK 1971 decemberében készített tervezet e központi alap nagyságának és szétosztási rendszerének kialakítására.

A TKB modelljét az MM megvitatta és kisebb változtatásokkal elfogadta. Az új trenden alapuló együttműködés programjának kidolgozása a könyvtárak eljövendő feladata.

A SZAKIRODALMI KOOPERÁCIÓS KÖRÖK TEVÉKENYSÉGE

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára - a nyelv- és irodalomtudomány, valamint az ókori történelem báziskönyvtára - az állományában lévő külföldi nyelv- és irodalomtudományi, továbbá ókortudományi folyóiratok jegyzékét 1971 végére összeállította. A jegyzéket eljuttatták az érdekelt könyvtárakhoz, behasonlítás és kiegészítés céljából.

Az Országgyűlési Könyvtár folytatja a külföldön megjelent fontosabb jogtudományi és történettudományi művek jegyzékének kiadását, szerzeményezése alapján.

A szociológiai gyűjtőkörben a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár folyamatosan kiadja gyarapodási jegyzékét és a "current content"-eket.

A kohászati szakirodalmi kooperációs kör 1972 szeptemberében tartott gyűlésén határozatot hozott a METADEX mágnesszalagos számítógépes tájékoztatás kísérleti bevezetéséről. A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Köz-

ponti Könyvtára a Központi Fizikai Kutató Intézet számítógépén az első, kísérleti szalaggal végzett mérések alapján megkezdte a kohászati szakirodalom folyóiratbázisának összeállítását is. Az "Utmutató a kohászati szakirodalmi forrásismeretekhez" új kiadását a tagkönyvtárak közösen készítik elő.

A matematikai szakirodalmi kooperációs kör 1972. jun. 6-án tartotta évi gyűlését. 1971 végén jelent meg a "Fontosabb matematikai kézikönyvek jegyzéke". A "Matematikai szakfolyóiratok retrospektív lelőhelyjegyzéke" alapján akarják megoldani a fölös vagy szórványfolyóiratok újraelosztását. A könyvtárak közötti kommunikáció megkönnyítését szolgálja a kiadásra kerülő telexjegyzék. A Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtára központi hiteltből, jóváírással külföldi dokumentumokat szerzeményezett a kooperáló tagkönyvtárak részére.

Az építőipari szakirodalmi kooperációs kör számos kiadványával a kereskedelmi forgalomba nem kerülő dokumentumok feltárását és használókhoz juttatását segíti elő: külföldi tanulmányutak, kutatási jelentések KWIC indexe, szabadalmak válogatott gyűjteménye. A külföldi építésügyi folyóiratok és könyvek gyarapodási jegyzéke továbbra is megjelenik.

A biológiai szakirodalmi kooperációs kör keretei között szakirodalmi igényvizsgálatot folytattak kérdőíves módszerrel. Szentirmai László a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 1972. évi 6. számában ismerteti a felmérés menetét és eredményét.

TÖRÖK Sára

Az I. Európai Mikrofilm Kongresszus

(Mainz, 1972. november 14—16.)

A Német Gazdasági Bizottság (Ausschuss für Wirtschaftliche Verwaltung - AWV) és a Fényképészeti Eszközök Gyártó Cégek Szövetsége (Verband der Deutschen Photographischen Industrie) szervezésében Mainzban tartották a mikromásoló berendezéseket gyártó és kereskedelmi forgalomba hozó európai cégek első seregszemléjét, amelyhez szorosan kapcsolódott az USA frankfurti kereskedelmi kirendeltségének kiállítása is. A 34 európai és a melléjük felsorakozott több mint 25 amerikai cég kiállítása a magában eddig a legnagyobb méretű volt. Az amerikai cégek közös kiállítása az információtárolás és -visszakeresés témakörét igyekezett átfogóan bemutatni. Ugyanez jellemezte az európai gyártó cégeket is. A kiállítási rész az információk tárolásának kérdését helyezte a középpontba, a kongresszuson elhangzott előadások pedig a mikrofilm sokoldalú alkalma-

zását világították meg a tudományos és a gazdasági élet minden területén. A hagyományos mikrofilmes szervezés mellett a mikromásolatok alkalmazását elsősorban az információs rendszerekben és a számítógépekkel való együttes használatban vizsgálták. A számtalan példa és bemutató meggyőzően igazolta a mikromásolás már megalapozott hírnevét.

AZ ELŐADÁSOK

A sajtókonferencián és a kongresszuson elhangzott előadások zöme öt nagyobb témakör valamelyikébe illeszkedett, képet adva a mikromásolás alkalmazásáról.

- a gazdasági életben (bankok, kereskedelem),
- a közigazgatásban,
- a tudományos életben (oktatás, irattár-levéltár),
- a tájékoztatási rendszerekben (szabadalmi dokumentáció, tájékoztatási központok, információtároló és -visszakereső rendszerek)
- a számítástechnikában (számítóközpontok, adatbankok, COM-készülékek használata).

Az egyes előadások tárgya:

A mikrofilm mint a jövő információtárolási eszköze (H. ARNTZ). - Az USA mikrofilmpiaci fejlődésének sajátosságai (P. CHERNEY). - Mikrofilmes tájékoztatási rendszer szervezése (A. HENZE). - A mikrofilm alkalmazása a korszerű tájékoztatási rendszerben (R. BRÉE). - A mikrofilm jogi helyzete Európában (H. BIENER). - Mikrofilm-szabványok Európában (K. MIEZE). - A COM-eljárás alkalmazása egy építésügyi ügyeket bonyolító bankban (E. SCHMIDT). - A mikrofilmes gépi lyukkártya használata a nemzetközi szabadalmi dokumentációban (K.-H. HOFMANN). - A mikrofilm használata a gépszerkesztésben (M. U. HERMELINK). - A kódolt mikrofilm alkalmazása a szívsebészetben (P. KALMÁR). - A mikrofilm alkalmazása a közigazgatásban (H. MINTEN). - Integrált mikrofilmes rendszer klinikai nyilvántartáshoz (G. de TOLLENAERE). - Mikrofilm használata államigazgatási levéltárakban (K. SCHMITZ). - Centralizált és decentralizált mikrofilmrendszer használata a repülőgépiparban (G. CLASSEN). - A mikrofilm által integrált számítógépes tájékoztatási rendszerek (N. HEINRICHS). - A COM használata az oktatásban (G. H. HARMON). - Műszaki rajzok mikrofilmezése (H. RENTZSCH). - A mikrofilm használata a német pénzügyi automatizmusban (G. P. MÜLLER). - A mikrofilm használata a kereskedelemben (U. ADLER). - Nagy mennyiségű információ tárolási és visszakeresési technológiája fejlődésének kérdései (H. RITTEL).

A KIÁLLÍTÁS

A kiállításon bemutatott készülékek a mikromásolás teljes folyamatát képviselték, annak alábbi szakaszaiban:

- felvételezés (COM-felvevők, folyamatos és szakaszos mikrofilm-felvevők, felvevő-kidolgozó készülékek),
- kidolgozás, kidolgozó automaták, előhívó készülékek),
- tárolás (tárolószekrények és -eszközök),
- az egyszerű használat (olvasó- és olvasó-nagyító készülékek),
- a kódolt mikromásolatok kezelése (információtároló és -vissza-kereső rendszerek).

Nehéz ítéletet mondani a mikromásolat két alaptípusának egymáshoz viszonyított jelentőségéről. Ha különbséget tehetünk a készítés és a használat funkciója között, akkor a készítésben a mikrofilmtekerecs, a használatban a mikrofilmlap felé billen a mérleg nyelve. Ez a fordulat az elmúlt időszakhoz képest valószínűleg a COM-készülékek (computer output microfilm - a számítógépnek közvetlenül mikrofilmen megjelenő outputja) megjelenésének tulajdonítható, mivel ezek nagy része egyaránt alkalmas egyszerű programozással mikrofilmtekercek és mikrofilmlapok készítésére, a feldolgozandó információk jellege alapján.

MIKROMÁSOLAT-KIADÓK

Az elsődleges információhordozó, a papír mellett mind nagyobb teret hódító mikrofilm- és mikrofilmlapkiadványok sora nem minden esetben tekinthető másodlagos kiadási formának, így pl. kéziratok, irattári dokumentumok kiadásánál sem. A mainzi EMK '72 kongresszuson és kiállításon résztvett néhány kiadó azt bizonyította, hogy ma már sok területre hatolt be a mikrokiadás, és továbbterjedésére feltétlenül számítani kell. A megrendelők - könyvtárak, levéltárak, felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek stb. - által támasztott igények még mindig messze meghaladják a kiadást. S bár a kiállításon megjelent kiadók csak egyedi példák és programjuknak csak legujabb anyagát mutatták be, a kongresszuson való jelentkezésük és kiadói terveik figyelmet érdemelnek. Hasonló megmozdulások alkalmával a jövőben egyre inkább számolni kell részvételükkel.

INFORMÁCIÓTÁROLÓ ÉS -VISSZAKERESŐ RENDSZEREK

E rendszereket illetően az EMK '72 nem sok újat hozott, jelentősége miatt mégis külön kell tárgyalnunk a kérdést.

A mikrofilm- és mikrofilmlap-rendszerek fejlesztésük során előbb-utóbb elérnek ahhoz a ponthoz, ahol már tovább nem bővíthetők, vagy sokkal több munkát és költséget igényelnek, mint egy új rendszer felépítése. A cégek által kidolgozott és kereskedelmi forgalomba hozott információtároló és -visszakereső rendszerek megkímélik az alkalmazókat egy új rendszer kifejlesztésének munkájától, csupán a leginkább megfelelő rendszert kell az elvégzendő feladatokhoz hozzáigazítani. E rendszerek automatizáltsága, információtároló kapacitása, a betáplálás és a visszakeresés időigénye kü-

lönböző, sőt a mikroformák használatában sem egységesek. Kiválasztásuk és használatuk előtt komoly elemzés alá kell vetni őket, mert az automatizált mikromásoló rendszerekhez viszonyítva is komoly összegbe kerülnek, s tévedés esetén másra alig használhatók. Az alkalmasságot célzó vizsgálatnak ki kell terjednie a használatos mikroformákra, azok korlátaira és előnyeire, valamint a rendszer által képviselt "address" vagy "search" típusú információátvitel és -visszakeresés hatékonyságára.

Ehhez az éppen nem könnyű feladathoz nyújtott némi segítséget a néhány bemutatott vagy szóban ismertetett rendszer, azonban nem tudtak olyan átfogó képet adni erről a mind fontosabb területről, mint amelyet érdemelt volna.

A KONGRESSZUS ÉS KIÁLLÍTÁS MÉRLEGE

Az első Európai Mikrofilm Kongresszus jelentőségére jellemzők azok az adatok, amelyek egyrészt a kiállítás nyújtotta információkról, másrészt az érdeklődésről adnak képet.

A 17 előadásból álló sorozat, valamint a bevezető előadások - amelyek a mikrofilm aktív használatát elemezték az iparban, műszaki tervezésben, gazdasági életben és a tudományban, valamint újabb területekre való bevezetésének lehetőségeit, ésszerűségét, előnyeit, gazdaságosságát - a világ minden kontinensének 25 országából több mint ezer szakembert és érdeklődőt vonzottak.

A nyolc országból 57 kiállító által bemutatott mikromásoló berendezések és nyersanyagok, a mikromásolás technikájának és szervezetének mai állását kirajzoló panoráma további 1200 bel- és külföldi látogató érdeklődését keltette fel.

A több mint 2000 látogató és 200 újságíró jelenléte, a 21 televízió- és rádióközvetítés is hangsúlyozta azt a mindinkább nyilvánvaló tényt, hogy a mikromásolás technikai, ésszerűsítési és információátvitelként való használatának jelentősége egyre inkább növekszik, és igazolta az olyan seregszemlék rendezését, mint az EMK '72.

PÉTERVÁRI László